ПОЛТАВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Циклова комісія загальноосвітніх та соціально-гуманітарних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЛОГІКА»

Рівень освіти	Фахова передвища освіта
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Статус навчальної дисципліни	обов’язкова
Рік набору	2022

Полтава 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни *«Логіка»* для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 081 Право

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Світлана КУЦЕПАЛ, доктор філософських наук, викладач вищої кваліфікаційної категорії

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь</th><th colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма навчання</th><th>заочна форма навчання</th></tr>
<tr><td rowspan="8">Загальна кількість кредитів – 2

Загальна кількість годин – 60</td><td>Галузь знань
08 Право</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="7">Спеціальність
081 Право</td><td colspan="2">Рік підготовки</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>22 год.</td><td>2 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,9, самостійної роботи студента – 0,58</td><td rowspan="6">Освітньо-професійний ступінь:
фаховий молодший бакалавр</td><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>36 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>12 год.</td><td>54 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення навчальної дисципліни «Логіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності 081 Право.

Мета: Вивчення науки логіки передбачає ознайомлення студентів з логічною теорією мислення і оволодіння навичками логічного аналізу здобутого у процесі вивчення правових дисциплін та інтерпретації формалізованої мови науки логіки у сфері юриспруденції; виявлення логічних помилок у міркуваннях з правовим змістом; доведення знання на істинність або спростування на хибність.

Завдання: ознайомити студентів із теоретичними основами логіки як філософської науки про процедуру правильного, аналітичного, критичного мислення; способами його організації та законами, дотримання котрих забезпечує формальну правильність здійснення інтелектуальних операцій і є умовою їх практичної ефективності; на понятійному рівні розкрити студентам тенденції історичного розвитку логіки як галузі філософського та методологічного знання; навчити студентів практичним навичкам формування логічної культури мислення.

Програма вивчення навчальної дисципліни передбачає такі результати навчання:

- уміти оперувати логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення;
- застосовувати при побудові та аналізі нормативно-правових актів закони та правила логіки;
- правильно формулювати запитання;
- встановлювати відношення між висловлюваннями за істинністю;
- визначати логічні помилки в міркуваннях учасників правового дискурсу;
- виявляти найтиповіші випадки порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах, документальних текстах, публічних промовах.

Очікувані результати навчання з дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Логіка» передбачає ознайомлення студентів з історією становлення та розвитку логіки, з формами абстрактного мислення – поняттям, судженням та умовиводом, з сутністю та основними вимогами формально-логічних законів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- об’єкт та предмет вивчення науки логіки;
- основні форми та закони абстрактного мислення;
- способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальній діяльності юристів;
- структуру та різновиди основних форм мислення; типи об’єктивних зв’язків та відношень між ними;

- вимоги формально-логічних законів, дотримання яких визначає логічну правильність розсудів;
- правила виконання логічних операцій над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; логічні способи доведення та спростування, прийоми ведення дискусій та полемік;

вміти:

- оперувати логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення;
- застосовувати при побудові та аналізі нормативно-правових актів закони та правила логіки;
- правильно формулювати запитання;
- встановлювати відношення між висловлюваннями за істинністю;
- визначати логічні помилки в міркуваннях учасників правового дискурсу;
- виявляти найтиповіші випадки порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах, документальних текстах, публічних промовах.

Засоби діагностики результатів навчання

Під час вивчення дисципліни «Логіка» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

стандартизовані письмові тести для здійснення поточного/проміжного контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу (здійснюється під час проведення практичних занять);

модульна контрольна робота у вигляді стандартизованого письмового тестування (здійснюється на останньому практичному занятті) для проведення підсумкового контролю успішності засвоєння студентами навчального матеріалу;

виконання завдань науково-дослідницького характеру: написання рефератів з метою розкриття додаткових питань у межах теми практичного заняття, підготування виступів, створення презентацій тощо;

залік, що складається зі стандартизованого письмового тестування, теоретичних і практичних питань, що потребують письмового теоретичного розкриття для підсумкової оцінки успішності засвоєння студентами навчального матеріалу.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів таких **компетентностей:**

Загальні та спеціальні компетентності	ЗК 2. Здатність застосовувати знання у професійній діяльності у стандартних та нестандартних ситуаціях.
	ЗК 5. Уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.
	ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК 9. Уміння працювати як самостійно, так і в

	команді.
	ЗК 11. Здатність до самоосвіти та навчання протягом усього життя.
	СК 7. Навички логічного, критичного і системного аналізу правових документів.
Результати навчання	РН 2. Формування компетенцій, знань пізнавального та світоглядного значення, вмінь і навичок самостійного мислення та викладу своїх думок у процесі спілкування, у ході вирішення професійних завдань.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет та значення логіки.

Історичні етапи розвитку науки логіки. Типи логік. Основні значення терміна «логіка». Об'єкт та предмет логіки. Методи науки логіки.

Предмет логіки. Логічна форма і зміст думки. Основні логічні форми: поняття, судження, умовивід. Основні закони традиційної формальної логіки. Формально-логічна істинність. Загальнотеоретичне (методологічне) та практичне значення логіки для правознавства та юридичної практики.

Тема 2. Поняття. Загальна характеристика поняття. Основні логічні засоби формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення. Поняття та слово.

Логічна структура поняття. Зміст поняття. Ознаки предметів та їх види. Зміст поняття як система суттєвих ознак. Обсяг поняття. Закон зворотного відношення між обсягом та змістом поняття.

Види понять за обсягом (екстенсіональна характеристика понять). Нульові поняття. Ненульові поняття: загальні (реєструючи та нереєструючі) та одиничні, збірні та незбірні.

Види понять за змістом (інтенсіональна характеристика понять). Конкретні та абстрактні, співвідносні та безвідносні, позитивні та негативні поняття.

Відношення між поняттями. Порівняльні та непорівняльні, сумісні та несумісні поняття. Типи сумісності: рівнозначність (тотожність), перехрещення, підпорядкування. Типи несумісності: співпідпорядкування, протилежність (контрарність), суперечність (контрадикторність). Використання кіл Ейлера для вираження відношень між поняттями.

Логічні операції з поняттями. Узагальнення та обмеження понять.

Логічний поділ понять. Структурні елементи операції поділу. Види поділу. Правила поділу понять та їх можливі порушення.

Класифікація та її види. Значення логічної теорії класифікації для кодифікації в юриспруденції.

Визначення (дефініція) понять. Структурні елементи визначення. Види

визначень. Прийоми, подібні до визначення. Правила та можливі помилки у визначеннях. Значення визначень в утворенні та розвитку понять права.

Тема 3. Судження. Загальна характеристика судження. Судження та речення. Логічне значення суджень. Прості та складні судження. Категоричні й некатегоричні судження.

Структура простого судження. Види простих категоричних суджень: атрибутивні, релятивні та екзистенційні. Види атрибутивних суджень за кількістю і якістю. Визначені та невизначені судження; судження з виключенням. Розподіл термінів у судженнях, правила розподілу та кругові схеми відношень між термінами. Логічний квадрат. Види відношень між атрибутивними судженнями за логічним квадратом.

Некатегоричні судження. Складні судження. Модальні судження. Поняття про модальність. Типи модальностей.

Тема 4. Основні закони логіки. Принципи правильного мислення – визначеність, послідовність, несуперечливість та доказовість. Поняття «логічний закон».

Закон тотожності, закон несуперечливості, закон виключеного третього, закон достатньої підстави. Умови дії законів традиційної логіки. Типові логічні помилки при порушенні законів традиційної логіки.

Значення законів логіки для правознавства та юридичної практики.

Тема 5. Умовивід. Поняття про умовиводи. Структура умовиводів. Види умовиводів за структурною відмінністю: дедукція, індукція, традукція (аналогія). Демонстративні та недемонстративні умовиводи.

Безпосередні умовиводи: структура і характер висновку. Види безпосередніх умовиводів: перетворення, обернення, протиставлення предикатові.

Загальна характеристика опосередкованих умовиводів, їх видів.

Дедуктивні умовиводи: структура і характер висновку. Поняття про силогізми. Прості і складні дедуктивні умовиводи.

Категоричний силогізм. Структура категоричного силогізму. Аксіоматичні та загальні правила категоричного силогізму. Фігури та модуси категоричного силогізму. Спеціальні правила фігур. Правильні модуси.

Умовиводи із складними судженнями. Суто умовний силогізм: схема і правило отримання висновку. Умовно-категоричний силогізм: схема, правила отримання висновку і модуси. Еквівалентно-категоричний силогізм: схеми правильної побудови. Розділово-категоричний силогізм: правило побудови і схеми висновку. Умовно-розділові (лематичні) силогізми: схеми побудови, правила і види (конструктивна та деструктивна дилеми).

Ентимема (скорочений силогізм). Види ентимем. Полісилогізм: структура і види. Скорочені і складноскорочені силогізми (сорити та епіхейреми).

Значення дедукції для юридичної практики.

Недедуктивні умовиводи: загальна характеристика та види. Математична та логічна ймовірність. Ступені ймовірності.

Індуктивні умовиводи. Логічна природа індукції. Структура та види

індуктивних умовиводів. Умови підвищення ступеня ймовірності індуктивного висновку.

Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків. Поняття «причинність». Методи встановлення причинних зв'язків між явищами.

Взаємозв'язок індукції та дедукції.

Умовиводи за аналогією (традукція). Поняття та загальна характеристика аналогії. Структура аналогії. Види умовиводів за аналогією. Умови, що підвищують ступінь імовірності висновків за аналогією. Роль аналогії як логічної підстави моделювання.

Тема 6. Доведення і спростування. Поняття «доведення». Структура доведення: теза, аргументи, демонстрація. Види доведення: пряме і непряме. Різновиди непрямого доведення: від противного (апагогічне) і розділове (методом виключення).

Поняття про спростування. Методи спростування.

Правила доведення та можливі логічні помилки в доведенні. Паралогізми, софізми та парадокси. Аргументація в риториці.

Тема 7. Гіпотеза. Гіпотеза як форма пізнання. Визначення гіпотези. Види гіпотез. Побудова гіпотези та етапи її розвитку. Критерії відбору гіпотез. Роль умовиводів та емпіричного досвіду при побудові гіпотез. Гіпотетико-дедуктивний метод.

Логічні засоби підтвердження гіпотез. Спростування гіпотез. Гіпотези в юридичному пізнанні.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				**заочна форма**			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л.	п.р.	с.р.		л.	п.р.	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Тема 1. Предмет і значення логіки	5	2	2	1	6			6
Тема 2. Поняття	11	4	6	1	8	2		6
Тема 3. Судження	12	4	6	2	10		2	8
Тема 4. Основні закони логіки	6	2	2	2	10			10
Тема 5. Умовивід	14	6	6	2	14		2	12
Тема 6. Основи теорії аргументації	6	2	2	2	6			6
Тема 7. Гіпотеза	6	2	2	2	6			6
Усього годин	**60**	**22**	**26**	**12**	**60**	**2**	**4**	**54**

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	**заочна форма**
1	Тема 1. Предмет і значення логіки	2	
2	Тема 2. Поняття	6	
3	Тема 3. Судження	6	2
4	Тема 4. Основні закони логіки	2	
5	Тема 5. Умовивід	6	2
6	Тема 6. Основи теорії аргументації	2	
7	Тема 7. Гіпотеза	2	
	Усього годин	**26**	**4**

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до практичних занять;
- редагування документів;
- опрацювання тем курсу, які винесені на самостійне вивчення, відповідно до списку літератури, рекомендованої в робочій навчальній програмі дисципліни;
- підготовка до виконання підсумкової контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій (згідно з графіком консультацій циклової комісії);
- підготовка до складання заліку за контрольними питаннями.

Питання
для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	**заочна форма**
1.	Історія логіки	1	4
2.	Мова та мислення	1	4
3.	Семантичні категорії мови	1	4
4.	Логічні операції з класами	1	4
5.	Прийоми, подібні до визначення	1	6
6.	Судження та речення. Види суджень	1	8
7.	Умовиводи	1	6
8.	Основи теорії аргументаціі	1	6
9.	Гіпотеза	2	6
10.	Логіка запитань та відповідей	1	6
	Разом	**12**	**54**

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

Словесні й наочні методи навчання використовуються під час лекцій та практичних занять, індивідуальних і групових консультацій, практичні – під час практичних занять.

Під час проведення лекцій і практичних занять використовуються такі словесні методи, як розповідь і пояснення та наочні методи: презентація, ілюстрація.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль успішності засвоєння студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом усного опитування під час проведення практичних занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи й індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в процесі індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому занятті.

Підсумковий контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань і вмінь, що формують відповідний модуль.

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового заліку й охоплює всі теми курсу, винесені на лекції та практичні заняття.

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Шкала поточного оцінювання знань студентів
(на основі повної загальної середньої освіти)

Рівні навчальних досягнень	**Бали**	**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів**
1.Початковий	2	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються окремими словами чи реченнями
2. Середній	3	Студент володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину
3. Достатній	4	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; вільно розв'язує завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження

		вивченого матеріалу
4. Високий	5	Студент виявляє творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх. Вільно висловлює власні думки і відчуття. Використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

Шкала оцінювання знань студентів на заліку

Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі, орієнтація в інноваційних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Здатність демонструвати знання основної та додаткової літератури, рекомендованої викладачем. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою викладачем. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення у практичній роботі.
50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої викладачем. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої викладачем.

	3. Помилки і суттєві неточності у відповіді на заліку за наявності знань до їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою викладачем. 3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
35	1. Пробіли у знанні окремих частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на заліку.
Min 0	1. Відсутність знань значної частини теоретичного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Логіка» виставляється за такою шкалою:

Оцінка за шкалою ECTS	**Визначення**	**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за 100-бальною шкалою (для іспиту)**	**Оцінка за 100-бальною шкалою (для заліку)**
A	**Відмінно** – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100	зараховано
B	**Дуже добре** – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89	
C	**Добре** – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79	
D	**Задовільно** –	3	70 – 74	

	непогано, але зі значною кількістю недоліків			
E	**Достатньо** – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69	
FX	**Незадовільно** – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	20 – 59	не зараховано з можливістю повторного складання
F	**Незадовільно** – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 19	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти під час поточного контролю знань:

Вид контролю	**Лекції**	**Практичні роботи**	**Самостійна робота**	**Індивідуальна робота**	**Залік**
Кількість балів	10	15	5	10	60

Підсумковим контролем є **залік**. Він здійснюється у формі письмового тесту.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Програма навчальної дисципліни.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Силабус навчальної дисципліни.
4. Конспект лекцій.
5. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни.
6. Плани практичних занять.
7. Питання (завдання) та комплект білетів до підсумкового контролю з навчальної дисципліни для заліку.
8. Тестові завдання.
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алфьоров С. М. Логіка для юристів. Київ, 2011. 136 с.
2. Антюшин С. С. Логика : учеб. пособие. Москва : РАП, 2008. 339 с.
3. Бандурка О. М. Юридична логіка : підручник. Харків, 2011. 224 с.

4. Конверский А. Е. Логика традиционная и современная. Москва, 2010. 380 с.
5. Конверський А. Е. Логіка. Київ, 2008. 304 с.
6. Конверський А. Логіка. Підручник для студентів юридичних факультетів. Київ, 2016. 320с.
7. Логіка для юристів (кредитно-модульний курс): навч. посіб. / В. І. Цимбалюк, Л. А. Циганчук, О. А. Мітчук [та ін.]. Львів, 2011. 216 с.
8. Тягло О. В. Критичне мислення. Харків, 2008. 189 с.
9. Юридична аргументація. Логічні дослідження / за заг. ред. О. М. Юркевич. Харків, 2012. 210 с.
10. Хоменко І. Логіка. Теорія і практика. Київ, 2010. 400с.
11. Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2015. 256 с.